

SYSTEM ODDZIAŁYWAŃ PROFILAKTYCZNYCH W POLSCE

Panel dyskusyjny. Poznań 25.11.2016

Jakub Kołodziejczyk

Jakie są atuty i ograniczenia działań profilaktycznych wobec dzieci i młodzieży realizowanych w Polsce?

- Niska skuteczność masowych programów – problem instytucji centralnych i samorządowych
- Szkolne programy profilaktyki
- Akcyjność działań profilaktycznych
- Przygotowanie realizatorów
- Programy autorskie
- Niewielki wpływ wiedzy naukowej na powstawanie programów profilaktyki
- Uczenie umiejętności (np. asertywności) bez budowania motywacji do zachowań i „transferu” do codziennego życia

Które działania profilaktyczne realizowane w szkole sprawdzają się?

Co działa? Dowody skuteczności działań profilaktycznych - uzależnienia

- Programy profilaktyczne realizowane w szkołach
- Zmiany w sposobie kierowania klasą i środowisku szkoły
- Testy na posiadanie narkotyków
- Interwencje oparte na rodzinie i społeczności lokalnej
- Massmedia i marketing społeczny

Na podstawie: T. Babor, J. Caulkins, G. Edwards, B. Fischer, D. Foxcroft, K. Humphreys, I. Obot, J. Rehm, P. Reuter, R. Room, I. Rossow, J. Strang, *Drug Policy and the Public Good*, Oxford University Press.

Programy profilaktyczne realizowane w szkołach

- „Dydaktyczne” informowanie nie przynosi efektów
- Programy skierowane na uczenie umiejętności społecznych i radzenia sobie w życiu zmniejszają sięganie po środki w niewielkim stopniu
 - Prawdopodobieństwo sięgnięcia po marihuanę jest mniejsze o 1-23% w krótkim okresie czasu; brak efektów długoterminowych
 - Użycie twardych narkotyków jest o 34-85% mniej prawdopodobne w dalszej perspektywie czasowej; niewielki wpływ krótkoterminowy
 - Sceptyczna hipoteza: twarde narkotyki są bardziej stygmatyzujące, dlatego rzadziej się do nich przyznają respondenci
 - Bardziej prawdopodobne wyjaśnienie: ponieważ twarde narkotyki są mniej dostępne dla młodych ludzi, zniechęca to do używania ich

Zmiany w sposobie kierowania klasą i środowisku szkoły

- Najnowsze badania pokazują, że „Gra w dobre zachowanie” może redukować sięganie po alkohol i narkotyki w długiej perspektywie czasowej
 - Redukuje nadużywanie alkoholu i narkotyków w przypadku ponad 50% chłopców
 - Najsilniejszy efekt notowano w stosunku do chłopców, którzy byli agresywni i niezdyscyplinowani w momencie wprowadzania interwencji

Testy na posiadanie narkotyków

- Aktualnie stosowany w niektórych szkołach w USA i w innych miejscach na świecie
- Jedno badanie wskazuje na brak różnic w używaniu narkotyków przez uczniów szkół z i bez testowania posiadania narkotyków
- Jedno badanie szkół testujących posiadanie narkotyków nie dostarczyło przekonujących danych dla wsparcia losowego testowania posiadania narkotyków w szkole przez uczniów, ale wskazuje, że działanie to może mieć negatywne efekty

Interwencje oparte na rodzinie i społeczności lokalnej

- Jeden program profilaktyki skierowany do rodzin wskazuje jego wpływ na używanie marihuany i twardych narkotyków
 - Wśród uczestników „Strengthening Families Programme„ po 6 latach od uczestnictwa w programie było mniej o ponad połowę palących marihuanę i o 2/3 mniej zażywających narkotyki twarde (metamphetamine)
 - SFP10-14 miał także pozytywny wpływ na zmniejszenie zaburzeń w innych obszarach funkcjonowania młodych ludzi: umysłowym, emocjonalnym i behawioralnym
- Badania wykorzystujące analizy wieloczynnikowe dostarczają niejednoznacznych danych, od żadnych po niewielkie efekty

Massmedia i marketing społeczny

- Światowa Organizacja Zdrowia (2002) wskazuje, że użycie wyłącznie mediów nie jest skuteczną drogą zapobiegania używaniu narkotyków
- Ewaluacja „US National Youth Anti-Drug Media Campaign” (2006) pokazała, że nie miała ona żadnych pozytywnych efektów na używanie przez młodzież narkotyków
- Jedno badanie wskazuje, że Interwencja Społeczno Marketingowa może opóźnić sięganie po marihuanę (zjawisko słabo zbadane)

Wnioski

- Część wysokiej jakości badań wskazuje na programy oparte na rodzinie i kierowaniu klasą jako skuteczne w zapobieganiu narkomanii i alkoholizmowi
- Programy te nie są bezpośrednio skoncentrowane na zapobieganiu uzależnieniom (alkohol, narkotyki) ale raczej na uczeniu społecznych zachowań w środowisku szkolnym i rodzinnym, są często wczesną interwencją

Wnioski cd.

- Mają one pozytywne skutki wykraczające poza używanie alkoholu i narkotyków
- Pozostałe rodzaje działań nie mają dowodów skuteczności

Co działa? Dowody skuteczności działań profilaktycznych wobec przemocy

- Niespójne dane
 - Program w Bergen (Olweus) – 50% redukcja przemocy rówieśniczej
- „Zero tolerancji”
- Skuteczność programów interwencyjnych 10-15%
- „Metoda wspólnej sprawy”